

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 10 Sayı: 52 Volume: 10 Issue: 52
Ekim 2017 October 2017
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1874>

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE DİLBİLGİSEL KAYNAKLI GÜÇLÜKLERİN BELİRLENMESİ

A STUDY INTO THE GRAMMAR-BASED DIFFICULTIES IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Ayten BÜLBÜL*
Z. Zuhal GÜVEN

Öz

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarının değerlendirilebilmesi ve geliştirilebilmesi için nitelikli sorun analizlerinin yapılması gereklidir. Dil eğitiminin önemli bileşenlerinden biri olan dilbilgisi öğretimi alanında yaşanan güçlüklerin belirlenmesi de bu analizler arasında yer almaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen uluslararası öğrenciler ve alanda çalışan öğretim elemanlarının karşılaştıkları temel düzeyde dilbilgisel güçlükleri saptamak amacıyla yapılan bu çalışma Necmettin Erbakan Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde (KONDİL) gerçekleştirilmiştir. 66 uluslararası öğrenci ve 7 öğretim elemanının katılımcı olarak yer aldığı bu çalışmada yöntem olarak betimsel tarama modeli kullanılmıştır. 22 soru ve altı alt bileşenden oluşan sormaca ile toplanan veriler SPSS 21.0 ile çözümlenmiştir. Elde edilen bulgular öğrenciler ve öğretim elemanlarının görüşlerinin Adlar alt bileşeni hariç diğer tüm bileşenlerde birbirine koşut olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Dilbilgisi, Dilbilgisi Öğrenimi, Dilbilgisel Güçlük, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi.

Abstract

It is essential to do qualified needs analyses to evaluate and develop Teaching Turkish as a Foreign Language programs. It is also significantly important for various reasons to detect difficulties in teaching and learning grammar, which is one of main components in language teaching. This study was conducted at Turkish Teaching, Application and Research Center (KONDİL) in Necmettin Erbakan University with an aim to investigate the grammar difficulties that learners and teachers met in learning/teaching Turkish as a foreign language. The study group was composed of 66 international students and 7 teachers. Descriptive survey model was used as a method and the data were collected through a survey with 22 items and 6 components. The collected data were statistically analysed through the SPSS 21.0. The findings revealed that the opinions of students and teachers about the grammatical difficulties they had in learning/teaching Turkish were similar for all the components except for the Nouns component.

Keywords: Grammar, Learning Grammar, Grammatical Difficulties, Teaching Turkish as a Foreign Language

1. GİRİŞ

Yabancı dil öğretiminde amaç öğrencinin hem dilbilgisel edincini (Chomsky, 1965) hem de iletişimsel edincini (Hymes, 1971) aynı düzeyde geliştirmektir. Dil öğrencisi her iki edinçte yetkin olursa tüm dil becerilerinde iletişimsel yeterliliğe ulaşabilecektir. Bu amaç doğrultusunda da hedef dilde rahat iletişim kurabilmek ve özgüven eksikliği yaşamamak için dilbilgisel edinçle birlikte iletişimsel edincin gelişimi önemlidir. Her iki edinçte yetkin olabilmek için de dilbilgisine ihtiyaç duyulmaktadır. Başka bir deyişle dil öğretiminin dilbilgisinden bağımsız bir şekilde gerçekleşmesi mümkün değildir. Buna koşut olarak, Cem (2005:9) de dilbilgisi öğretimi ile ilgili olarak 'yabancı dil öğretiminde ne türden bir model ya da yöntem benimsenirse benimsensin öğretim izlencelerinde dilbilgisi öğretiminden tamamen vazgeçilemeyeceği ve dilin, özellikle yabancı dilin konuşulduğu ülkenin dışında bir ülkede öğretildiği durumlarda dilbilgisi kurallarına odaklanmanın dili öğrenmek için gerekli olduğu' düşüncesindedir. Çünkü dil öğrencisi öğrendiği dilin dilsel örüntüsü ve kurulumuna ilişkin yeterli bilgiye sahip olmazsa iletişimsel edincinin gelişimi de sekteye uğrar.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin (bundan sonra YDTÖ olarak ifade edilecektir) günümüzde çokdillilik ve kültürlerarası uyumun sağlanabilmesi, akademik çalışmalar, ticari etkinlikler, diplomatik ilişkilerin yürütülmesi gibi çeşitli sebeplerden dolayı önemi giderek artmaktadır. Özellikle son yirmi yılda daha sistemli ve programlı bir biçimde uygulanmaya çalışılan YDTÖ programlarının değerlendirilebilmesi ve geliştirilebilmesi için nitelikli sorun analizlerinin yapılması şarttır. Bu nedenle YDTÖ üzerine yapılan pek çok çalışmada daha çok alandaki eksikliklerin giderilmesine yönelik olup yaşanan sorunlar çeşitli araştırmalarda farklı açılardan değerlendirilmiştir. Bu sorunları tek bir dilsel yapı üzerine odaklanarak bu

* Öğr. Gör., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Dilbilim Bölümü aytenahinbulbul@gmail.com

** Yrd. Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Dilbilim Bölümü zzuhalguven@gmail.com

sorunun olası kaynakları ve çözüm önerileri üzerine duran dilbilgisel sorunlar (Bölükbaş, 2011) dil becerilerindeki sorunların çözümüne odaklanan beceri sorunları (Şahin, 2010; Bölükbaş, 2011; Şengül, 2014; Tüm, 2014) ve dil dışı kaynaklardan oluşan sorunlar (Candaş Karababa, 2009; Er, Biçer ve Bozkırlı, 2012; Mete ve Gürsoy, 2013) olmak üzere üç grupta toplayabiliriz. Dil dışı kaynaklardan oluşan sorunlar Er, Biçer ve Bozkırlı'nın (2012: 62-63) çalışmasında ders öğretim araçlarının eksikliği ve/veya yetersizliği, öğretim programlarının yetersizliği, öğretim elemanlarının bilgi, deneyim ve donanım açısından eksiklikleri, kurumlar arası koordinasyon sorunları, eğitim ortamında materyal, kaynak ve teknolojik altyapı eksikliği olarak özetlenmiştir. Bu sorunlar saptanırken de özellikle dilsel yapı ve dil becerilerindeki sorunlarda öğretmenin gözleminin önemli rol oynadığı, diğer sorunlarda ise yine öğretmen ve/veya kurum görüşlerine yer verilerek ortaya çıkarıldığı görülmektedir.

YDTÖ'de dilbilgisi ve öğretimi üzerine de pek çok araştırma yer almaktadır. (Aydın, 1999; Kırkıcı, 2006; Yağmur, 2006; Camkiran, 2007; Koç ve Değer, 2008; Sarıçiyil, 2008; Yolcusoy, 2008; Şeylan, 2013). Bu araştırmalar daha çok dilsel örüntü ya da kurulumların belli bir model üzerinden öğretimi ve/veya materyal oluşturma üzerine odaklanmaktadır. (Sülüoğlu, 2008; Aslan, 2015; Göçmenler, 2015; Sarıçoban, Kavaklı, Arslan ve Özer, 2015). Bunların yanı sıra pek çok çalışmada yazma becerisi temel alınarak öğrencilerin dilbilgisel yanlışları irdelenmiştir. Öğrenci uyruğu temelli dilbilgisel hataların çözülmesine odaklanan çalışmalara alanyazında sıklıkla karşılaşılmakta olup sebepler genellikle materyal eksikliği, yöntemsel sorunlar ve anadili etkisi başlıkları altında incelenmektedir.

Öte yandan YDTÖ alanyazındaki sorun saptama çalışmaları nicel olarak az olmakla birlikte, bu çalışmaların genellikle öğretmenlerin ve/veya öğrencilerin yaşadığı sorunları çeşitli başlıklar altında sınıflandırma amacı ile yapıldığı gözlemlenmiştir. Yapılan alanyazın incelemesi sonucunda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenci ve okutman açısından dilbilgisi öğrenimlerinin betimlenişine dair araştırma sayısının oldukça az olduğu görülmüştür. Bu nedenle Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programında (AOÇP) yer alan A2 düzeyinde dilbilgisi konularında öğrencilerin yaşadıkları güçlüklerin öğrenci ve okutman açısından betimlenmesi amacıyla bu araştırma gerçekleştirilmiştir. AOÇP tarafından belirlenen A2 düzeyinde dil yeterlilikleri Temel Dil Kullanıcısının ikinci basamağı olarak şöyle nitelenmiştir (Council of Europe, 2001: 24):

Dolaysız anlatımlarda tümceleri ve sıkça kullanılan ifadeleri anlayabilir (örneğin: kişisel bilgiler, aile, alışveriş, iş ve yakın çevre ile ilgili bilgiler). Basit ve dolaysız bilgi dönüşümü sağlayan sorularla bildik ve olağan konular hakkında rahatlıkla iletişime geçebilir. Basit anlatımlarla geldiği yeri, eğitimini, yakın çevresini ve doğrudan ihtiyaca yönelik durumlarına ilişkin bilgi verebilir.

Araştırmanın A2 düzeyinde karşılaşılan dilbilgisel sorunların betimlenmesi bağlamında yapılmasının birinci nedeni dil öğrencisinin dilbilgisel kullanımının A2 düzeyinde şekillenmesidir. AOÇP'de dil öğrencisinin temel düzeyde dilbilgisel doğruluğuna baktığımızda, A1 ve A2 düzeyinde dilbilgisi açıklamalarının Tablo 1'deki gibi olduğu görülür (Council of Europe, 2001: 114).

Tablo 1: AOÇP'de Dilbilgisi Düzeylerinin Tanımı

Dilbilgisel Doğruluk		
Temel Dil Kullanıcısı	A2	Bazı basit yapıları doğru kullanır, ancak hala sistematik olarak temel hataları yapar -örneğin zamanları karıştırmaya ve özne-yüklem uyumunu belirtmeyi unutmaya eğilimlidir; Bununla birlikte, genellikle ne söylemeye çalıştığı açık bir biçimde anlaşılabilir.
	A1	Öğrenilen bir repertuar içerisinde birkaç basit dilbilgisel yapısının ve tümce örüntülerinin sınırlı bir kontrolünü gösterir.

AOÇP'deki dilbilgisi düzeylerinin tanımına baktığımızda, dil öğrencisinin A1 düzeyindeki dilbilgisel yeterliliklerinin oldukça sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Başka bir deyişle bu düzeyde henüz dilbilgisi daha çok öğrenilmiş yapı ve örüntüler üzerinedir. Buna karşın A2 düzeyindeki dilbilgisi tanımına baktığımızda, dil öğrencisinin bu düzeyde dilbilgisel yapıları kullanmaya başladığını ve söylediklerinin anlaşılır olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla temel dil kullanıcının dilbilgisi düzeyinin A2'de dilbilgisel olarak ölçülebilir aşamaya geldiğini söyleyebiliriz.

Araştırmanın A2 düzeyinde karşılaşılan dilbilgisel sorunların betimlenmesi bağlamında yapılmasının diğer nedeni araştırmacıların sürdürülebilir bir çalışma yapmayı hedeflemiş olmalarıdır. Bir başka deyişle bu çalışmanın ileride gerçekleştirilecek diğer çalışmaların ilk basamağını oluşturması düşünülmüştür. Bu nedenle, dilbilgisel güçlüklerin belirlenmesinde öncelikle temel düzeyde bir çalışma yapılmasının doğru olacağı kanısı bu çalışmanın çerçevesinin belirlenmesinde etkili olmuştur.

Araştırma 2016-2017 Akademik Yılında Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde (KONDİL) A2 düzeyinde Türkçe öğrenimini tamamlamış uluslararası öğrenciler ve bu öğrencilerin Türkçe öğretimini gerçekleştiren öğretim elemanları ile sınırlıdır. Araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) YDTÖ öğrencilerinin Türkçe dilbilgisi konularının zorluk dereceleri hakkında görüşleri nedir?
- 2) YDTÖ okutmanlarının Türkçe dilbilgisi konularının öğrenilme zorluk dereceleri hakkında görüşleri nedir?
- 3) YDTÖ öğrencileri ile YDTÖ okutmanlarının Türkçe dilbilgisi konularının öğrenilme zorluk dereceleri hakkında görüşleri arasında farklılık var mıdır?

2. YÖNTEM

Çalışmada kullanılan araştırma modeli, katılımcılar, ölçme aracı, verilerinin toplanma süreci ve analizi hakkında bilgiler aşağıda verilmiştir.

2.1 Araştırma Modeli

Araştırma Türkçe öğrenen uluslararası öğrencilerin ve bu öğrencilere Türkçe öğreten okutmanların A2 düzeyinde Türkçe dilbilgisi konularının öğrenilmesinde yaşanan zorluklar hakkında görüşlerini belirlemeyi ve bu görüşleri karşılaştırmayı amaçladığı için betimsel tarama modelinin tekil ve ilişkisel tarama yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Karasar (2000:98) geçmişte veya halen var olan bir durumu herhangi bir şekilde değiştirmeden var olan şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalar için betimsel tarama modelinin uygun bir model olduğunu ileri sürmektedir. Bu nedenle YDTÖ'de A2 düzeyinde dilbilgisi konularının öğrenilmesinde karşılaşılan güçlükler hakkında görüşleri ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada betimsel tarama yöntemi tercih edilmiştir.

2.2 Katılımcılar

Bu çalışmada Necmettin Erbakan Üniversitesi KONDİL'de 2016-2017 Akademik Yılında öğrenim gören 34 farklı ülke kökenli 21'i kadın (%32), 45'i erkek (%68) toplam 66 kişi öğrenci olarak ve 1 kadın ve 7 erkek toplam 8 kişi okutman olarak yer almıştır. Öğrenci katılımcıların yaşları 15 ile 25 arasında, okutman katılımcıların yaşları ise 27 ile 50 arasında değişmektedir. Çalışma yapıldığında dört aydan beri Türkçe öğrenmekte olan öğrencilerin hepsi Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programında belirlenen A2 dil düzeyinde Türkçe bilgisine sahiptirler. Araştırmaya A2 düzeyindeki öğrencilerin ve kurumda çalışan okutmanların tümü dâhil edilmiştir. Katılımcılar hakkında ayrıntılı bilgiler araştırmanın bulgular kısmında sunulmuştur.

2.3 Veri Toplama Aracı

Araştırmacılar tarafından geliştirilmiş YDTÖ'de A2 Düzeyinde Dilbilgisel Güçlük Sormacası adlı ölçme aracı veri toplamak için kullanılmıştır. Bu sormacanın geliştirilme sürecinde gerek yurt içi (Aydın, 1999; Erdem, 2008; Derman, 2010; Fidan, 2016) gerekse yurt dışı (Elturki, 2014) pek çok kaynak taranmış ve benzer çalışmalar incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonunda YDTÖ alanında dilbilgisel sorunları ölçmek amacıyla geliştirilmiş herhangi bir ölçeğe rastlanılamamıştır. Türkiye'de alanda yapılmış sorun analizine yönelik çalışmaların incelenmesi (Açık, 2008; Erdem, 2008; Kan, Sülüsoğlu ve Demirel, 2013; Biçer, 2016) , başta kurumda ders kitabı olarak kullanılan kaynak olmak üzere (İstanbul Yabancılar Türkçe Ders Kitabı) diğer benzer ders materyallerinin (Yeni Hitit 1, İzmir ve diğ.) ele aldıkları dilbilgisel yapılar, çeşitli okutmanlar ile yüz yüze yapılan görüşmeler ve alan ile ilgili çeşitli uzmanların görüşleri doğrultusunda başlıca dilbilgisi konuları belirlenmiştir. Sormacanın formatı ve görsel tasarımı konusunda Elturki (2014) tarafından Amerika'da İngilizce öğrenen yabancıların karşılaştıkları dilbilgisel sorunları belirlemek amacıyla hazırlanmış sormacadan esinlenilmiştir. Ölçme aracı iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcılar hakkında cinsiyet, yaş ve öğrenim durumu gibi demografik bilgileri toplamaya yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde öğrencilerden belirlenmiş dilbilgisi konularının ne kadar zor olduğunu belirtmeleri amacıyla 22 adet dilbilgisi konusu hakkında 'çok kolay' dan 'çok zor' a kadar sıralanmış beş düzeyden birini seçmeleri istenmektedir. Öğrencilere zorluk derecesi sorulan 22 adet dilbilgisi konusunun daha anlaşılır olması için her bir konu için olumlu ve olumsuz örnekleri olmak üzere en az iki örnek tümce yazılmıştır.

2.4 Süreç

A2 düzeyindeki kurs programının bitiminin ardından katılımcılara sormaca dağıtılmış ve nasıl yanıtlamaları gerektiği konusunda açıklamalar yapılmıştır. Öğrencilerin herhangi bir konuda kuşkuda kalmamaları için sormak istedikleri sorular cevaplanmış ve sormacanın sınıf ortamında doldurulması istenmiştir. Verilerin toplanması, kodlanması ve yorumlanması araştırmacılar tarafından yapılmıştır.

3. BULGULAR

YDTÖ’de A2 düzeyinde Dilbilgisel Güçlük Sormacası adlı ölçme aracı ile toplanan verilerin değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bulgular Tanımlayıcı Bulgular ve Verilerin İstatistiksel Analizleri şeklinde iki başlık altında toplanmıştır. Katılımcılara ait demografik veriler ile ölçme aracı hakkındaki bilgiler Tanımlayıcı Bulgular alt başlığı altında, istatistiksel çözümlenmeler sonucunda elde edilen bulgular ise Verilerin İstatistiksel Analizleri alt başlığı altında aşağıda sunulmuştur.

3.1 Tanımlayıcı Bulgular

Araştırmada yer alan katılımcılar hakkındaki demografik bilgiler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2: Katılımcılar ile ilgili demografik bilgiler

Özellikler	Alt Kategoriler	Öğrenci (N)	Okutman (N)
Cinsiyet	Kadın	21	1
	Erkek	45	7
	Toplam	66	8
Öğrenim Düzeyi	İlköğretim	4	-
	Ortaöğretim	27	-
	Lisans	29	4
	Lisansüstü (Yüksek Lisans)	6	4
	Toplam	66	8
Mesleki Kıdem	0-5 yıl	-	6
	6 yıl ve üzeri	-	2
	Toplam	-	8

Tablo 2’de görüldüğü üzere araştırmada 21 kadın, 45 erkek toplam 66 kişi öğrenci ve 1 kadın ve 7 erkek toplam 8 kişi okutman olarak yer almıştır. Öğrenci katılımcıların 4’ü ilköğretim, 27’si Lise, 29’u Lisans ve 6’sı Yüksek Lisans mezunudur. Okutman katılımcıların ise 4’ü Lisans ve diğer 4’ü Yüksek Lisans eğitimini tamamlamıştır. Kıdem bakımından, okutman katılımcıların 6’sı 0-5 yıl arası, 2’si ise altı ve üzeri yıl mesleki deneyime sahiptir.

YDTÖ’de A2 Düzeyinde Dilbilgisel Güçlük Sormacası toplam 22 soru ve altı alt bileşenden oluşmaktadır. Sormacada yer alan soruların hangi alt bileşene dâhil olduğu ve bileşenlerin içeriği Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3: Anket Maddelerinin Dağılımı

Alt Bileşenler	Bileşenlerin içeriği	Anket Maddeleri
Zamanlar	Şimdiki Zaman, Görülen Geçmiş Zaman, Gelecek zaman, Duyulan Geçmiş Zaman ve Geniş Zaman ve zamanların farklı kullanımları	1,2,3,4,5,6,7,8,9 ve 10.
Adlar	Ad tümceleri, ad durum ekleri, ad tamlamaları ve iyelik adlı	11,12,13,14 ve 17.
Kipler	İstek Kipi ve Emir Kipi	15 ve 16.
Yeterlilik Eylemi	-(y)Abil’in tüm işlevleri ve olumsuzluğu	19,20 ve 21.
Yantümce (Belirteç)	Zaman işlevli belirteç yantümceleri (-DiktAnsonra, -mAdAn önce, -(y)Ip, -mAdAn, -Dan beri/-Dır	18.
Koşaç	-Dır	22.

YDTÖ okutman ve öğrencilerin Türkçe dilbilgisi konularının zorluk dereceleri hakkındaki görüşlerini ölçmek amacıyla kullanılan “YDTÖ’de A2 Düzeyinde Dilbilgisel Güçlük Sormacası’nda likert tipi beşli dereceleme tekniği kullanılmıştır. Dereceleme maddeleri “Çok Kolay”, “Kolay”, “Orta/Nötr”, “Zor”, “Çok Zor” seçeneklerinden oluşmaktadır. Bu seçenekler üzerinde analiz yapabilmek için; 1 ve 5 arasında değişen sayısal değerler verilmiştir. Aritmetik ortalamasının değerlendirme aralığı için; (5-1=4) olarak hesaplanan aralık katsayısına göre (4/5=0,80) seçenek aralıkları düzenlenmiştir. Buna göre düzenlenen değerlendirme aralıkları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: YDTÖ’de A2 Düzeyinde Dilbilgisel Güçlük Sormacasının Aralık Katsayısına Bağlı Olarak Gruplandırması

Puan Aralıkları	Zorluk Düzeyi
1-1,80	Çok Kolay
1,81-2,60	Kolay
2,61-3,40	Orta/Nötr
3,41-4,20	Zor
4,21-5,00	Çok Zor

3.2 Verilerin İstatistiksel Analizi

Verilerin analizinde ilk adım olarak ölçme aracının güvenilirliğinin incelenmesi amacıyla Cronbach's Alpha Katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach's Alpha Katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan ölçütlere göre bulunan değer $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilir olarak, $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise yüksek derecede güvenilir olarak kabul edilmektedir (Özdamar, 2002).

Araştırmaya katılan okutman ve uluslararası öğrencilerin YDTÖ'de A2 Düzeyinde Dilbilgisel Güçlük Sormacası'na verdiği yanıtların genel güvenilirlik çözümlemesi yapıldığında $\alpha=0,792$ güvenilirlik katsayısı elde edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında sormacanın oldukça yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Ölçeğin ve Alt Bileşenlerinin iç tutarlılığı ile ilgili bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Ölçeğin ve Alt Bileşenlerinin İç Tutarlılığı

Alt Bileşenler	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Zamanlar	10	,786
Adlar	5	,671
Kipler	2	,772
Yeterlilik Eylemi	3	,722
Yantümce (Belirteç)	1	,789
Koşaç (Dir)	1	,795
Toplam	22	,792

Güvenilirlik çalışmasının ardından sormaca öğrencilere ve okutmanlara uygulanmış, elde edilen bulgular bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS 21.0 (Statistical Package for Social Sciences) ile çözümlenmiştir. Araştırma gruplarındaki katılımcıların sayısı yeterli olan kısımlar için parametrik testler yeterli olmayan kısımlar için non-parametrik testler kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart Sapma) ve Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. Sonuçlar % 95 güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde çift yönlü olarak değerlendirilmiştir. Yapılan bu istatistiksel çözümler sonucunda elde edilen bulgular tablo ve yorum olarak aşağıda verilmiştir:

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen A2 düzeyindeki uluslararası öğrencilerin Türkçe dilbilgisi konularının zorluk dereceleri hakkındaki görüşleri *Zamanlar*, *Adlar*, *Kipler*, *Yeterlilik Eylemi*, *Yantümce ve Koşaç* alt bileşenleri açısından sınıflandırılarak Tablo 6'da belirtilmiştir.

Tablo 6: Araştırmaya Katılan Uluslararası Öğrencilerin YDTÖ'de A2 Düzeyinde Dilbilgisel Güçlük Sormacası Alt Bileşen Puanlarının Ortalamaları

Alt Bileşenler	N	Min.	Maks.	X	SS
Zamanlar	66	1	3,6	2,055	0,6814
Adlar	66	1	3,8	2,252	0,7832
Kipler	66	1	4	2,115	0,803
Yeterlilik Eylemi	66	1	4,6	2,5	0,893
Yantümce (Belirteç)	66	1	5	2,18	1,036
Koşaç (Dir)	66	1	5	2,55	1,04

Tablo 6'yı incelediğimizde, araştırmaya katılan A2 düzeyindeki uluslararası öğrencilerin Türkçe dilbilgisi konularının zorluk derecesini tüm alt bileşenlerde kolay düzeyde belirttikleri görülmektedir. Ayrıca elde edilen bulgular Türkçe dilbilgisi konularının zorluk derecelerinin alt bileşenlerinin ortalamaları açısından incelendiğinde Koşaç alt bileşenin ortalamasının en yüksek düzeyde olduğu, Zamanlar alt bileşeninin ortalamasının ise en düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin yanı sıra okutmanların da görüşleri alınmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen A2 düzeyindeki uluslararası öğrencilerin Türkçe dilbilgisi konularını öğrenme zorluk dereceleri hakkında okutman katılımcıların görüşleri *Zamanlar*, *Adlar*, *Kipler*, *Yeterlilik Eylemi*, *Yantümce ve Koşaç* alt bileşenleri açısından sınıflandırılarak Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7: Araştırmaya Katılan Okutmanların YDTÖ'de A2 Düzeyinde Dilbilgisel Güçlük Sormacası Alt Bileşen Puanlarının Ortalamaları

Alt Bileşenler	N	Min.	Maks.	X	SS
Zamanlar	8	0,2	3,6	2,438	0,396
Adlar	8	1	3,8	3,326	0,622
Kipler	8	1	4	2,625	0,790
Yeterlilik Eylemi	8	1	9,6	2,793	0,532
Yantümce (Belirteç)	8	1	21	2,25	0,886
Koşaç (Dir)	8	1	8	3,0	1,069

Tablo 7'de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan okutmanların Türkçe dilbilgisi konularında öğrencilerin öğrenme zorluk derecesini Zamanlar ve Yantümce alt bileşenlerinde kolay düzeyde, Adlar, Kipler, Yeterlilik Eylemi ve Koşaç alt bileşenlerinde orta/nötr düzeyde belirttikleri görülmektedir. Ayrıca

Türkçe dilbilgisi konularının öğrenilme zorluk derecelerinin alt bileşenlerinin ortalamaları karşılaştırıldığında araştırmaya katılan YDTÖ okutmanlarının görüşüne göre Adlar alt bileşenin ortalamasının en yüksek düzeyde olduğu, Yantümce alt bileşenin ortalamasının ise en düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Araştırmada son olarak Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen A2 düzeyindeki uluslararası öğrenciler ile YTDÖ okutmanlarının Türkçe dilbilgisi konularının öğrenilme zorluk dereceleri hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı Mann-Whitney U Testi ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 8'e aktarılmıştır.

Tablo 8: YDTÖ Okutmanları ile Uluslararası Öğrencilerinin Türkçe Dilbilgisi Konularının Zorluk Dereceleri Hakkındaki Görüşleri

Alt Bileşenler	Unvan	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Zamanlar	Öğretmen	8	48,94	391,50	172,500	,110
	Öğrenci	66	36,11	2383,50		
Adlar	Öğretmen	8	61,06	488,50	75,500	,001*
	Öğrenci	66	34,64	2286,50		
Kipler	Öğretmen	8	48,44	387,50	176,500	,121
	Öğrenci	66	36,17	2387,50		
Yeterlilik Eylemi	Öğretmen	8	45,44	363,50	200,500	,265
	Öğrenci	66	36,54	2411,50		
Yantümce (Belirteç)	Öğretmen	8	39,88	319,00	245,000	,730
	Öğrenci	66	37,21	2456,00		
Koşaç (Dır)	Öğretmen	8	44,56	356,50	207,500	,303
	Öğrenci	66	36,64	2418,50		

Tablo 8'den de anlaşılacağı üzere, araştırmaya katılan YDTÖ okutmanlarının ve uluslararası öğrencilerin Türkçe dilbilgisi konularının öğrenilme zorluk dereceleri hakkındaki görüşleri *Zamanlar*, *Kipler*, *Yantümce*, *Yeterlilik Eylemi* ve *Koşaç* alt bileşen puanları bakımından incelendiğinde grupların sıra ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$). Buna karşın Adlar alt bileşen puanlarında grupların sıra ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<,05$). Sıra Ortalamaları arasındaki farka göre, öğretmenlerin tüm alt bileşen puan ortalamaları, öğrencilerin alt bileşen puan ortalamalarından yüksektir. Adlar alt bileşeninde bu farklar istatistiksel olarak anlamlı iken diğer alt bileşenlerde istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

4. TARTIŞMA VE YORUM

YDTÖ'de A2 Düzeyinde Dilbilgisel Güçlük Sormacası adlı geliştirilen ölçek üzerinden A2 düzeyinde Türkçe Dilbilgisi konularının öğrenilme güçlüğünü tek bir merkezdeki (KONDİL) uluslararası öğrencilerin ve öğretim elemanlarının betimlemeleri doğrultusunda incelemeyi amaçladığımız bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlar dikkat çekicidir. Öncelikle uluslararası öğrencilerin A2 düzeyindeki dilbilgisi konularının zorluk derecesini tüm alt bileşenlerde kolay düzeyde belirttikleri ancak tüm alt bileşenlerin ortalamaları alındığında Koşaç alt bileşenin en yüksek, Zamanlar alt bileşenin ise en düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Öte yandan Fidan (2016: 266-267)'da C1 düzeyini tamamlamış öğrenciler üzerine gerçekleştirdiği çalışmada öğrencilerin en çok zorlandıkları ikinci dilbilgisi konusu Zamanlar olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte benzer bir çalışma da Biçer, Çoban ve Bakır (2014: 130) tarafından B1 düzeyindeki 5 öğrenci üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada da dilden kaynaklı yaşanan sorunlarda bir öğrenci zamanlar yanıtını vermiştir. Dilbilgisel güçlüklerin saptandığı bu çalışmaları karşılaştırdığımızda ortaya çıkan sonuçların birbirini desteklemediği görülmektedir. Ancak araştırmalarda temel alınan dil düzeylerin farklı olması bunun sebebi olabilir. Bu durumda temel dil kullanıcısının zamanlar dilbilgisi konusunda çok zorlanmadığı ancak dil düzeyi ilerledikçe zamanlar konusunda karmaşıklığın ortaya çıktığı görülmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin zorlandıkları dilbilgisi konularını saptamaya çalışan bir diğer çalışma da Emiroğlu (2013: 355) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin en az zorlandıkları dilbilgisi konusu Zamanlar olarak belirlenmiştir. Bu araştırmanın öğrenci görüşleri üzerine ortaya çıkan sonuçları sözü geçen çalışmanın sonuçları ile desteklenmiştir. Ancak Emiroğlu (2013: 357) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğrenci dil düzeyi belirtilmediği için ortaya çıkan bu uyumun dil düzeyinde sağlanıp sağlanmadığı bilinmemektedir. Buna karşın bu çalışma sonucunda öğrencilerin A2 düzeyindeki dilbilgisi konularının zorluk derecesinin tüm alt bileşenlerinin ortalamaları alındığında Koşaç alt bileşenin en yüksek çıkmasına rağmen alanyazında benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmaya katılan okutmanların Türkçe dilbilgisi konularında öğrencilerin öğrenme zorluk derecesini Zamanlar ve Yantümce alt bileşenlerinde kolay düzeyde, Adlar, Kipler, Yeterlilik Eylemi ve Koşaç

alt bileşenlerinde orta/nötr düzeyde belirttikleri görülmektedir. Ayrıca Türkçe dilbilgisi konularının öğrenilme zorluk derecelerinin alt bileşenlerinin ortalamaları karşılaştırıldığında araştırmaya katılan YDTÖ okutmanlarının görüşüne göre Adlar alt bileşenin ortalamasının en yüksek düzeyde olduğu, Yantümce alt bileşenin ortalamasının ise en düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan bu sonucu öğrencilerden elde edilen sonuçlarla karşılaştırdığımızda dilbilgisel güçlük betimlemesinde öğrenci ve öğretim elemanlarının aynı düşüncede olmadığı görülmektedir. Bunun nedeni öğretim elemanlarının dilbilgisi öğretimini dikkate alarak değerlendirme yapmış olabileceği söylenebilir. Bu araştırmanın okutman görüşleri üzerine genel sonuçları dilbilgisi öğreniminde öğretmen görüşleri üzerine yapılan diğer çalışmaların (Fidan, 2016; Erdem, 2008; Mete, 2012) sonuçlarıyla koşut görünüm sergilemektedir. Sözü edilen çalışmalar gerek yabancı dil olarak Türkçe öğretimi gerekse anadili eğitimi kapsamında olup öğretmenlerin bildirdikleri görüşlere benzer biçimde bu çalışmada da öğretim elemanları öğrencilerin öğrenirken en çok zorlandıkları dilbilgisi konusu olarak Adlar alt bileşeni olduğunu bildirmişlerdir.

Ayrıca araştırmaya katılan uluslararası öğrenciler ile YTDÖ okutmanlarının A2 düzeyindeki Türkçe dilbilgisi konularının öğrenilme zorluk dereceleri hakkındaki görüşleri arasında fark olup olmadığına dair bulgular incelendiğinde Zamanlar, Kipler, Yantümce, Yeterlilik Eylemi ve Koşaç alt bileşen puanları açısından grupların sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>.05$). Öte yandan, Adlar alt bileşen puanları bakımından bulgular incelendiğinde grupların sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş ($p<.05$) ve bu sonuç dikkat çekici olarak değerlendirilmiştir.

YDTÖ'de dilbilgisel güçlük sorununu A2 düzeyinde gerçekleştirdiğimiz bu çalışmada öğrenciler Adlar alt bileşen grubunu kolay olarak betimlerken okutmanların bu alt bileşen grubunun öğrenilmesini zor olarak betimlemesi öğrenci ve okutman görüşleri arasındaki farklılığı ortaya koymaktadır. Emiroğlu (2013) öğrencilerin yazılı anlatımları aracılığıyla karşılaştıkları dilbilgisi ve yazım sorunlarını betimlemeyi amaçladığı çalışmasında da öğrencilerin adlar alt bileşen grubuna ilişkin verdiği yanıtlar bu çalışma ile benzer özellikler sergilemektedir. Emiroğlu'nun (2013: 358) çalışmasında da öğrencilerin adlar grubunda yer alan dilbilgisi konularının öğrenilmesini kolay olarak betimleyerek bu durumu verdikleri örnek tümcelerle de destekledikleri görülmüştür. Buna karşın Fidan'ın (2016: 269) çalışmasında ise adlar grubu öğrencilerin en zorlandıkları alan olarak belirlenmiştir. Bu çalışma C1 düzeyini tamamlayan öğrencileri kapsamı sebebiyle farklılık çıkması olasıdır. Çünkü düzey ilerledikçe adlar grubunun farklı kullanımları ile karşılaşmaları bu dilbilgisel alanın güçlüğünde belirleyici rol oynamaktadır. Aynı çalışmanın öğretmen görüşlerini incelediğimizde ortaya çıkan sonuçların bu çalışma ile koşutluk sağladığı gözlemlenmektedir. C1 düzeyinde gerçekleşen çalışmada öğretmenler, öğrencilerin öğrenim açısından en çok zorlandıkları dilbilgisi konularında adlar grubunun yer aldığını dile getirmişlerdir. Ancak çalışmaya bir bütün olarak baktığımızda Fidan'ın çalışmasında öğrenci ve öğretmen görüşlerinde bir tutarlılık bulunurken çalışmamızda ise öğretmen ve öğrenci görüşlerinde tutarsızlık olduğu gözlemlenmiştir.

Alanyazındaki benzer çalışmalarla yapılan karşılaştırma sonucunda okutman ve öğrenci görüşleri arasındaki farklılığın sebeplerini şu şekilde özetleyebiliriz:

Okutmanlar adlar grubunu değerlendirirken

- 1) sadece öğrencilerin öğrenme durumlarını değil aynı zamanda öğretme deneyimlerini dikkate alarak bir değerlendirme gerçekleştirmiş olabilirler.
- 2) öğrencilerin yazma ve konuşma becerileriyle orantılı olarak bir değerlendirme yapmış olabilirler.
- 3) ileri düzeylerde karşılarına çıkan dilbilgisel zorlukları da (örn. Ad durum eklerinin farklı kullanımları, anlam ilişkileri gibi) dikkate almış olabilirler.

Öğrenciler ise adlar grubunu değerlendirirken

- 1) adlar grubunda yer alan dilbilgisi konularını alımlandırmada sorunla karşılaşmazken kullanımsal hatalarının farkında olmayabilirler.
- 2) düzey olarak çok sınırlı bilgiye sahip olmaları nedeniyle diğer karmaşık yapılarla karşılaştıklarında en basit yapı olarak değerlendirmiş olabilirler.
- 3) ünlü-ünsüz uyumlarını henüz tam ayırt edemiyor olabilirler.
- 4) iletişimsel olarak herhangi bir zorluk yaşamamalarından kaynaklanabilir.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen uluslararası öğrencilerin ve bu alanda çalışan okutmanların A2 düzeyinde Türkçe Dilbilgisi konularının öğrenilme güçlüğü hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla

yapılan bu çalışma 2016-2017 Akademik Yılında Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde (KONDİL) gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada veriler araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan YDTÖ'de A2 Düzeyinde Dilbilgisel Güçlük Sormacası ile toplanmış ve elde edilen bulgular sonucunda öğrencilerin A2 düzeyindeki dilbilgisel yapılarda genel olarak herhangi bir güçlükle karşılaşmadıkları, bu yapıların öğrenimini kolay olarak betimledikleri, okutmanların da benzer bir biçimde öğrencilerin temel düzeyde dilbilgisi öğrenimlerinin genel olarak kolaydan ortaya doğru nitelendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ortaya çıkan bu betimlemelerin katılımcıların temel düzeyde dil öğrencileri olmalarıyla doğrudan ilişkili olduğunu söylemek olasıdır. Çünkü AOÇP'de de bahsedildiği üzere A2 düzeyinde dil öğrencisinin dilbilgisi betimlemesi basit yapılar ve tümce örüntülerinde de sınırlı bir bilgiye sahip olduğu şeklindedir. Dolayısıyla temel düzeydeki bu dilbilgisini kolay olarak nitelemeleri düzey ilerledikçe dil farkındalığının gelişmesiyle birlikte farklılaşacaktır. Başka bir deyişle dil öğrencisinin dil farkındalığının gelişmesi dilbilgisel güçlük saptamalarında belirleyici rol oynamaktadır.

Çalışmada en dikkat çekici nokta öğrenci ve okutmanların dilbilgisi öğrenimine ilişkin görüşlerinin karşılaştırıldığında Adlar grubunda katılımcıların görüşlerinin farklılaşmasıdır. Bu farklılığın alanyazındaki diğer çalışmalarla benzer ve farklı yanları ortaya çıkarılarak farklılığın sebepleri üzerinde durulmuştur. Ancak ortaya koyduğumuz bu sebeplerin geçerliliğinin saptanabilmesi için hem öğrencilerin verdikleri bu yanıtların kullanım düzeyinde ne derece doğru bir kullanım sergilediklerinin hem de okutmanların bu değerlendirmeyi yaparken neyi ölçüt (dilsel edinç, dilbilgisel doğruluk, iletişimsel edinç vb.) olarak ele aldıklarının karşılaştırılmasına gereksinim vardır. Polat (2015: 156-157) dil öğretmenlerinin sınıf ortamında dilsel yapılara dair dilbilgisel edinç, iletişimsel yeti ve edimbilimsel bileşenle ilişki ağının önemi üzerinde durarak dil öğretmenlerinin bu bilgiye açık oldukları ve dil öğretmenlerine katkı sağlayacağını belirtmiştir. Bununla birlikte dilbilgisel güçlük betimlemelerinin dil düzeyi ilerledikçe nasıl bir görünüm sergilediğinin belirlenerek dil düzeyleri arasındaki farklılıkların da ortaya konmasında fayda vardır. Böylelikle bu ve benzeri çalışmalardan elde edilen sonuçlar YDTÖ alanında daha etkin bir dil öğretimi ve öğreniminin gerçekleşmesine katkı sağlayacaktır.

Öte yandan alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde A2 düzeyinde uluslararası öğrencilerin dilbilgisi konularını öğrenme zorlukları hakkındaki görüşlerin gerek öğrenci gerekse öğretim elemanı görüşlerinin ayrı ayrı alınarak karşılaştırıldığı bir çalışmaya rastlanılmamış olması elde edilen sonuçların alanyazın çalışmaları için önemli bir değere sahip olduğunu göstermektedir.

YTDÖ'nün taşıdığı önem dikkate alındığında gerek bu çalışmanın sürdürülebilirliği gerekse konunun farklı örneklem grupları ile farklı açılardan çalışılması araştırma sonuçlarının anlamlılığı üzerinde etkili olacaktır. Böylelikle bu veriler aracılığıyla öğrencilerin dilbilgisel güçlükleri saptanarak bundan sonrasında oluşturulacak öğretim materyallerinde bu eksikliklerin giderilmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- AÇIK, Fatma (2008). "Türkiye'de Yabancılara Türkçe Öğretilirken Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyum Bildirileri*, Erişim adresi: http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/fatma_acik_yabancılara_turkce_ogretimi.pdf
- ASLAN, Erdinç (2015). "Dil Alanlarının Öğretimi, Dilbilgisi, Sözcük, Telaffuz, Çeviri", Arif Sarıçoban (Ed.). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Metodolojisi* içinde, (s. 190-211). Ankara: Anı Yayıncılık.
- AYDIN, Özgür (1999). "Orta Okullarda Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Öğretmen Görüşleri", *Dil Dergisi*, S. 81, s. 23-29.
- BİÇER, Nurşat (2016). "Yabancılara Türkçe Öğretiminde Motivasyona İlişkin Öğrenci Görüşleri ve Sınıf içi Gözlemler", *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, S. 4(1), s. 84-99.
- BİÇER, Nurşat, ÇOBAN, İsmail ve BAKIR, Sıddık (2014). "Türkçe Öğrenen Yabancı Öğrencilerin Karşılaştığı Sorunlar: Atatürk Üniversitesi Örneği", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 7, S. 29, s. 125-135.
- BÖLÜKBAŞ, Fatma (2011). "Arap Öğrencilerin Türkçe Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi", *Turkish Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/3, p. 1357-1367.
- CAMKIRAN, Özlem. (2007). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler için Şimdiki Zamanın Metinlerle Öğretimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi: İzmir.
- CANDAŞ KARABABA, Z. Canan (2009). "Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi ve Karşılaşılan Sorunlar", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 42, S. 2, s. 265-277.
- CEM, Ayşen (2005). "Dilbilgisi Öğretiminde Biçim-Anlam-Kullanım Üçlüsü: Ders Malzemesi Hazırlama ve Uygulama Önerisi", *TÖMER Dil Dergisi*, S.128, s.7-27.
- CHOMSKY, Noam (1965). *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge: The M.I.T. Press.
- Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Erişim adresi: <https://rm.coe.int/1680459f97>
- DERMAN, Serdar (2010). "Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Öğreniminde Karşılaştıkları Sorunlar", *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.29, s.227-247.
- ELTURKI, Eman (2014). "An Investigation of Grammar Problems Facing English Language Learners", *Humanising Language Teaching*, Year 12, Issue 2, Erişim Adresi: <http://www.hltag.co.uk/apr14/mart04.htm>

- EMİROĞLU, Selim (2013). "Türkçe Öğrenen Yabancı Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarında Türkçenin Dil Bilgisi ve Yazım Özellikleriyle İlgili Karşılaştığı Zorluklar", *Uluslararası Dil ve Edebiyat Çalışmaları Konferansı "Balkanlarda Türkçe" Bildiri Kitabı*, s. 101-125.
- ER, Onur, BİÇER, Nursat ve BOZKIRLI, K. Çağrı (2012). "Yabancılara Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların İlgili Alan Yazını Işığında Değerlendirilmesi", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S. 1/2, s. 51-69.
- ERDEM, İlhan (2008). "Öğretmen Görüşlerine Göre Dil Bilgisi Konularının Öğretme Güçlükleri", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, S.6(1), s. 85-105.
- FİDAN, Dilek (2016). "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Ders Kitaplarındaki Dilbilgisi Konuları ve Öğretmen-Öğrenci Görüşleri", *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 11/14 s. 257-276.
- GÖÇMENLER, Hüseyin (2015). "Yabancılara Türkçe Öğretiminde Materyal Geliştirme ve Teknoloji Kullanımı". Arif Sarıçoban (Ed.). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Metodolojisi* içinde. (s. 214-255). Ankara: Anı Yayıncılık.
- HYMES, D. (1971). "Competence and Performance in Linguistic Theory 1". R. Huxley ve E. Ingram (haz.) *Language Acquisition: Models and Methods*. London: Academic Press.
- KAN, M. Onur, SÜLÜŞOĞLU, Betül ve DEMİREL, Ömer (2013). "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı ile İlgili Okutman ve Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 10, S. 24, s. 29-42.
- KARASAR, Niyazi. (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel.
- KIRKICI, Keriman. (2006). *Türkçe'nin İkinci Dil Olarak Ediniminde Adıl-Düşürme Değiştirgeni*. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi. Ankara Üniversitesi: Ankara.
- KOÇ, Serkan ve CEM DEĞER, Aysen. (2008). "Türkçe' de Özne Ad Öbeği ve Boş Artgönderim Kullanımının Türkçe'yi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Öğrencilerdeki Gelişimsel Görünümleri". *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*. Cilt 19 (1) 51-62.
- METE, Filiz (2012). "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi", *Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S.1, s. 102-125.
- METE, Filiz ve GÜRİSOY, Ülkü (2013). "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Öğretmen Yeterliklerine İlişkin Görüşler", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 28(3), s. 343-356.
- ÖZDAMAR, Kazım (2002). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi-1: SPSS. MINITAB*, (4. Baskı), Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- POLAT, Yusuf (2015). "Fransızca ve Türkçe Öğretmenlerinin Söz Edimi Öğretimine İlişkin Görüşleri", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 30(4), s. 146-159.
- SARIÇOBAN, Arif, KAVAKLI, Nurdan, ARSLAN, Sezen ve ÖZER, Zekiye (2015). "Yabancı Dil Öğretimine Yönelik Yöntem ve Yaklaşımlar". Arif Sarıçoban (Ed.). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Metodolojisi* içinde. (s.358-400). Ankara: Anı Yayıncılık.
- SARIÇIYIL, Fatmahan. (2008). *İstek ve Emir Kiplerinin Öğretimi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi: İzmir.
- SÜLÜŞOĞLU, Betül. (2008). *İşe dayalı Dil Öğretim Malzemelerinin Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Uygulanması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi: İzmir.
- ŞAHİN, Ayten. (2010). *Avrupa Dil Gelişim Dosyası Bağlamında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Okuma Becerisini Geliştirmeye Yönelik Malzeme Oluşturma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Dokuz Eylül Üniversitesi: İzmir.
- ŞENGÜL, Kübra (2014). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Alfabe Sorunu, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S. 3/1, s. 325-339.
- ŞEYLAN, Ali (2013). "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi: Şimdiki Zaman Öğretme Tekniği", *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.6 (1), s. 29-48.
- TÜM, Gülden (2014). "Çok Uluslu Sınıflarda Yabancı Dil Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sesletim Sorunları", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 29(2), s. 255-266.
- YAĞMUR, Kutlay. (2006). Batı Avrupa' da Türkçe Öğretiminin Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Dil Dergisi*, (134), 31-48.
- YOLCUSOY, Özlem (2008). *Türkçe Koşullu Yapıların Öğretimine Yönelik Malzeme Tasarımı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi: İzmir.